SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2297

av Victoria Tiblom m.fl. (SD)

Kemikalier

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att man i allt arbete med att reglera kemikaliers användning måste utgå från vetenskaplig evidens och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kemikalielagstiftningen i huvudsak bör vara harmoniserad på EU-nivå, att befintlig och framtida svensk överimplementering ska motverkas och att reglerna ska genomföras och tillämpas med hänsyn till svenska företags konkurrenskraft och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över avgiftssystemet inom kemikalielagstiftningen i syfte att minska kostnaderna och säkerställa att småföretag inte missgynnas av avgifternas utformning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kontrollen av kemikaliesäkerheten vid internationell e-handel, särskilt för produkter riktade till barn, samt verka för ett skärpt ansvar för e-handelsplattformar att säkerställa att produkter som erbjuds svenska konsumenter uppfyller EU:s kemikaliekrav, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att avskaffa kemikalieskatten på viss elektronik och i stället verka för att skadliga kemikalier

begränsas genom ändamålsenlig och EU-gemensam lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda eller starkt begränsa cancerframkallande och svårnedbrytbara ämnen när det är motiverat av vetenskapligt belagda risker för människors hälsa eller miljön, med beaktande av konsekvenserna för samhällsviktiga verksamheter och tillgången till fungerande alternativ, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom EU verka för ändamålsenliga miljöriskbedömningar av läkemedel och effektiva åtgärder för att minska mängden läkemedelsrester i miljön, med hänsyn till patienternas tillgång till nödvändiga läkemedel, och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla och effektivisera ansöknings- och godkännandeprocesserna på kemikalieområdet, minska företagens administrativa kostnader och säkerställa skyndsam, rättssäker och förutsebar handläggning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa punktskatten på bekämpningsmedel och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt säkerställa en tillräcklig nationell försörjningsberedskap för kemikalier som används vid dricksvattenproduktion och avloppsrening, så att verksamheterna kan upprätthållas även vid långvariga försörjningsavbrott och i händelse av krig, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att minska miljöriskerna från dumpade kemiska stridsmedel och ammunition i Västerhavet och Östersjön, inklusive sanering där detta kan ske utan att orsaka större skada än nytta, och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet med att förhindra spridning av miljö- och hälsoskadliga ämnen genom avloppsslam samt främja säker återvinning av växttillgänglig fosfor utan att föroreningar tillförs till jordbruks- eller skogsmark, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Kemikalier är en förutsättning för stora delar av det moderna samhället. De används inom bland annat industrin, jordbruket, sjukvården och vattenförsörjningen och bidrar till teknisk utveckling, produktion och människors välfärd. Samtidigt kan vissa ämnen medföra allvarliga risker för människors hälsa och miljön. Kemikaliepolitiken måste därför förena ett starkt skydd mot skadliga ämnen med goda förutsättningar för företagande, innovation och samhällsviktiga verksamheter.

Regleringen ska utgå från vetenskaplig evidens och välgrundade riskbedömningar. Åtgärder måste vara proportionerliga och ta hänsyn till ämnenas faktiska egenskaper, användningsområden och tillgången till fungerande alternativ. Generella begränsningar som inte gör tillräcklig skillnad mellan olika ämnen och användningar riskerar att orsaka stora samhällsekonomiska kostnader utan motsvarande nytta för hälsa och miljö.

Kemikalielagstiftningen bör i huvudsak vara harmoniserad inom EU. Svenska särregler, överimplementering och onödig administration kan försämra konkurrenskraften för företag som redan omfattas av omfattande gemensamma regelverk. Samtidigt måste produkter som säljs till svenska konsumenter, även genom internationell e-handel, uppfylla gällande kemikaliekrav. Konkurrensen ska ske på likvärdiga villkor.

En ändamålsenlig kemikaliepolitik behöver också värna svensk livsmedelsproduktion, säkerställa tillgången till nödvändiga läkemedel och stärka försörjningsberedskapen för samhällsviktiga kemikalier. Miljörisker från bland annat läkemedelsrester och dumpade kemiska stridsmedel måste hanteras med effektiva åtgärder som grundas på kunskap om deras konsekvenser.

Sverigedemokraterna vill därför utveckla en kemikaliepolitik som riktar insatserna mot verkliga risker, undanröjer omotiverade kostnader och regelhinder samt stärker Sveriges konkurrenskraft och beredskap utan att göra avkall på skyddet för människors hälsa och miljön.

Vetenskapligt grundad och konkurrenskraftig kemikalielagstiftning

Regleringen av kemikalier ska utgå från vetenskaplig evidens och välgrundade bedömningar av riskerna för människors hälsa och miljön. Lagstiftningen ska samtidigt vara proportionerlig och förutsebar, så att höga skyddsnivåer kan förenas med innovation och konkurrenskraft.

Gemensamma regler inom EU skapar likvärdiga konkurrensvillkor som gynnar både företag och konsumenter. Kemikalielagstiftningen bör därför i huvudsak vara harmoniserad på EU-nivå, där Reachförordningen utgör en central del av regelverket.

Trots EU:s omfattande reglering har Sverige behållit nationella särregler som kan innebära ytterligare krav för svenska företag. Branschföreträdare har uppmärksammat problem med överimplementering och överlappande regelverk som sammantaget medför högre kostnader och större administrativ börda än i andra medlemsstater.

Att motverka överimplementering måste därför omfatta både framtida regler och en aktiv översyn av befintliga svenska särregler. Nationella krav som går längre än EU:s regelverk och medför omotiverade konkurrensnackdelar bör avskaffas, förenklas eller harmoniseras med EU-lagstiftningen. Även myndigheternas tillämpning behöver granskas för att undanröja onödig regelbörda och säkerställa att svenska företags konkurrenskraft beaktas.

Kemikalielagstiftningens avgiftssystem behöver också ses över. Fasta avgifter och administrativa kostnader kan slå särskilt hårt mot småföretag. Avgifterna bör därför utformas så att de står i rimlig proportion till verksamhetens omfattning, samtidigt som företagens kostnader minskas och mindre aktörer inte missgynnas.

Internationell e-handel

Den internationella e-handeln innebär att produkter som inte uppfyller EU kemikaliekrav kan nå svenska konsumenter. Kemikalieinspektionens kontroller har visat återkommande brister, särskilt hos internationella marknadsplatser och dropshippingföretag. Särskilt allvarligt är det när leksaker och andra produkter riktade till barn innehåller skadliga ämnen.

Svenska företag som följer kemikalielagstiftningen ska inte behöva konkurrera med aktörer som kringgår regelverket. Kontrollen behöver därför stärkas genom effektivare samverkan mellan Kemikalieinspektionen, Tullverket och andra berörda myndigheter.

E-handelsplattformarna måste också ta ett större ansvar för de produkter som säljs via deras tjänster. Sverige bör inom EU verka för att plattformarna får tydligare skyldigheter att kontrollera att produkter uppfyller kemikaliekraven innan de erbjuds konsumenter, samt att snabbt avlägsna otillåtna produkter och förhindra att dessa återkommer genom andra säljare. Ansvaret bör särskilt skärpas för produkter riktade till barn.

Kemikalieskatten

Kemikalieskatten på viss elektronik infördes för att minska förekomsten av farliga ämnen i människors hemmiljö. Skatten har dock kritiserats för bristande träffsäkerhet, omfattande administration och negativa konsekvenser för svenska företags konkurrenskraft. Beskattning utifrån produktkategori och vikt är ett trubbigt sätt att påverka förekomsten av skadliga ämnen.

Kemikalieskatten bör därför avskaffas. Farliga kemikalier bör i stället begränsas genom tydlig och ändamålsenlig EU-gemensam lagstiftning. Det ger bättre förutsättningar att rikta åtgärderna mot de ämnen som faktiskt behöver begränsas, samtidigt som svenska företag får mer likvärdiga konkurrensvillkor.

Farliga och svårnedbrytbara ämnen

Cancerframkallande och svårnedbrytbara ämnen ska kunna förbjudas eller starkt begränsas när vetenskapligt belagda risker motiverar det. PFAS omfattar en stor grupp ämnen med skilda egenskaper och användningsområden. Regleringen måste därför grundas på faktiska risker och konsekvenser, inte enbart på en bred kemisk klassificering.

Detta är särskilt viktigt för växtskyddsmedel. En konsekvensutredning som Växtskyddsrådet låtit genomföra visar att en utfasning av samtliga TFA-bildande växtskyddsmedel, utan fungerande ersättningsalternativ, kan medföra kvantifierade ekonomiska konsekvenser på omkring 1,2 miljarder kronor årligen. Därutöver riskerar resistensproblemen att öka och svensk produktion av vissa grödor att minska eller upphöra.

Vid bedömningen av PFAS och nedbrytningsprodukten TFA måste olika utsläppskällor undersökas på vetenskaplig grund. Sålda mängder PFAS-klassificerade ämnen får inte förväxlas med faktiska utsläpp eller bildning av TFA. Begränsningar ska vara proportionerliga och ta hänsyn till tillgången till fungerande alternativ, svensk livsmedelsproduktion och samhällsviktiga verksamheter.

Föroreningar i avloppsslam

Avloppsslam kan innehålla miljö- och hälsoskadliga ämnen såsom PFAS, tungmetaller och läkemedelsrester. Spridningen av dessa ämnen till jordbruks- och skogsmark behöver motverkas. Samtidigt bör investeringar i säker återvinning av växttillgänglig

fosfor främjas, så att värdefull växtnäring kan återföras till kretsloppet utan att föroreningar sprids. Vi vill därför se långsiktiga regler som skapar klara incitament och investeringsmöjligheter för hållbara kretslopp mellan stad och land.

Läkemedel och miljö

Läkemedelsrester kan påverka vattenmiljöer och ekosystem, bland annat genom hormonstörande effekter hos vattenlevande organismer. Miljöriskbedömningar ingår redan i godkännandeprocessen för läkemedel, och EU:s regelverk utvecklas för att stärka dessa bedömningar.

Sverige bör verka för att miljöriskerna bedöms på vetenskaplig grund och att effektiva åtgärder vidtas för att minska spridningen av skadliga läkemedelsrester. Regleringen måste samtidigt vara proportionerlig och värna patienternas tillgång till nödvändiga läkemedel.

Kemikalieinspektionens handläggning

Ansöknings- och godkännandeprocesserna på kemikalieområdet ska vara skyndsamma, rättssäkra och förutsebara. Även om Kemikalieinspektionen i stor utsträckning håller gällande tidsfrister finns behov av att minska företagens administrativa kostnader och effektivisera processen från ansökan till beslut.

Regeringen har gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att se över och förenkla regelverket. Arbetet måste leda till konkreta lättnader genom enklare ansökningsförfaranden, minskad dubbelrapportering och bättre användning av gemensamma EU-system. Branschorganisationen IKEM har bland annat föreslagit att det nationella produktregistret avvecklas eller ersätts för att minska företagens rapporteringsbörda. Detta bör prövas inom förenklingsarbetet, med målet att undanröja överlappande krav och onödig administration.

Punktskatten på bekämpningsmedel

Punktskatten på bekämpningsmedel beräknas utifrån mängden verksam beståndsdel utan hänsyn till preparatens olika miljö- och hälsorisker. Redan SOU 2017:102 bedömde att den befintliga skatten inte var ett effektivt styrmedel. Svenskt Växtskydd har förespråkat ett avskaffande och framhållit skattens negativa konsekvenser för lantbrukets och trädgårdsnäringens konkurrenskraft samt risken för försämrade

förutsättningar för ett effektivt och varierat växtskydd. Skatten bör därför avskaffas till förmån för vetenskapligt grundade och riskbaserade åtgärder.

Beredskap för vattenreningskemikalier

Tillgången till kemikalier för dricksvattenproduktion och avloppsrening är avgörande för att samhället ska fungera även under kris och krig. Sverige är beroende av fungerande leveranskedjor för flera viktiga reningskemikalier och deras råvaror. Långvariga leveransavbrott kan därför få allvarliga konsekvenser för både dricksvattenförsörjningen och miljön.

Arbetet med att stärka beredskapen har påbörjats, men tillgången till kritiska kemikalier behöver säkerställas även vid långvarig isolering. Svenskt Vatten har efterlyst en nationell strategi och framhållit att enskilda VA-verksamheter har olika förutsättningar att hålla egna lager.

Regeringen bör därför skyndsamt säkerställa att en tillräcklig nationell försörjningsberedskap uppnås genom bland annat lagerhållning, samordning med leverantörer och åtgärder för att upprätthålla tillgången till kritiska kemikalier och råvaror.

Kemiska stridsmedel och ammunition i havet

Stora mängder kemiska stridsmedel och ammunition dumpades i Västerhavet och Östersjön efter andra världskriget. Undersökningar har visat att farliga ämnen sprids från dumpningsområdena och har påträffats i sediment, fisk och skaldjur. Föroreningarna innebär långsiktiga miljörisker som behöver hanteras.

Sanering av stridsmedel på stora havsdjup är tekniskt komplicerad och kan i sig medföra betydande risker. Havs- och vattenmyndigheten arbetar med frågan, men ytterligare åtgärder behöver prövas. Regeringen bör verka för att lämpliga metoder för sanering, övertäckning och begränsning av spridningen utreds och genomförs där miljönyttan överväger riskerna. Frågan bör även drivas i internationellt samarbete med berörda länder.

Victoria Tiblom (SD)

Peter Eriksson (SD) *Tomas Brandberg (SD)*

Terje Skaarnes (SD)